

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
БУКОВИНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАТЕРІАЛИ

II науково-практичної інтернет-конференції
**РОЗВИТОК ПРИРОДНИЧИХ НАУК
ЯК ОСНОВА НОВІТНІХ
ДОСЯГНЕНЬ У МЕДИЦИНІ**

*м. Чернівці
22 червня 2022 року*

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
MINISTRY OF HEALTH OF UKRAINE
BUKOVINIAN STATE MEDICAL UNIVERSITY

CONFERENCE PROCEEDINGS

II Scientific and Practical Internet Conference **DEVELOPMENT OF NATURAL SCIENCES AS A BASIS OF NEW ACHIEVEMENTS IN MEDICINE**

Chernivtsi, Ukraine
June 22, 2022

УДК 5-027.1:61(063)

Р 64

Медицина є прикладом інтеграції багатьох наук. Наукові дослідження у сучасній медицині на основі досягнень фізики, хімії, біології, інформатики та інших наук відкривають нові можливості для вивчення процесів, які відбуваються в живих організмах, та вимагають якісних змін у підготовці медиків. Науково-практична інтернет-конференція «Розвиток природничих наук як основа новітніх досягнень у медицині» покликана змінювати свідомість людей, характер їхньої діяльності та стимулювати зміни у підготовці медичних кадрів. Вміле застосування сучасних природничо-наукових досягнень є запорукою подальшого розвитку медицини як галузі знань.

Конференція присвячена висвітленню нових теоретичних і прикладних результатів у галузі природничих наук та інформаційних технологій, що є важливими для розвитку медицини та стимулювання взаємодії між науковцями природничих та медичних наук.

Голова науково-організаційного комітету

Володимир ФЕДІВ професор, д.фіз.-мат.н., завідувач кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету

Члени науково-організаційного комітету

Тетяна БІРЮКОВА к.тех.н., доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету

Оксана ГУЦУЛ к.фіз.мат.н., доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету

Марія ІВАНЧУК к.фіз.мат.н., доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету

Олена ОЛАР к.фіз.мат.н., доцент кафедри біологічної фізики та медичної інформатики Буковинського державного медичного університету

Почесний гість

Prof. Dr. Anton FOJTIK Факультет біомедичної інженерії, Чеський технічний університет, м.Прага, Чеська республіка

Комп'ютерна верстка:
Марія ІВАНЧУК

Розвиток природничих наук як основа новітніх досягнень у медицині: матеріали II науково-практичної інтернет-конференції, м. Чернівці, 22 червня 2022 р. / за ред. В. І. Федіва – Чернівці: БДМУ, 2022. – 489 с.

У збірнику подані матеріали науково-практичної інтернет-конференції «Розвиток природничих наук як основа новітніх досягнень у медицині». У статтях та тезах представлені результати теоретичних і експериментальних досліджень.

Матеріали подаються в авторській редакції. Відповідальність за достовірність інформації, правильність фактів, цитат та посилань несуть автори.

Для наукових та науково-педагогічних співробітників, викладачів закладів вищої освіти, аспірантів та студентів.

Рекомендовано до друку Вченою Радою Буковинського державного медичного університету (Протокол №11 від 22.06.2022 р.)

ISBN 978-966-697-983-7

34. M.A. Mehrabova, R.S. Madatov, Calculation of the electron structure of vacancies and their compensated states in III-VI semiconductors, *Semiconductors*. 45 (2011) 998–1005. <https://doi.org/10.1134/S1063782611080136>.
35. I.G. Orletskyi, M.M. Solovan, V.V. Brus, F. Pinna, G. Cicero, P.D. Maryanchuk, E.V. Maistruk, M.I. Ilashchuk, T.I. Boichuk, E. Tresso, Structural, optical and electrical properties of Cu₂ZnSnS₄ films prepared from a non-toxic DMSO-based sol-gel and synthesized in low vacuum, *Journal of Physics and Chemistry of Solids*. 100 (2017) 154–160. <https://doi.org/10.1016/j.jpcs.2016.09.015>.
36. S.G. Patil, R.H. Tredgold, Electrical and photoconductive properties of SnS₂ crystals, *J. Phys. D: Appl. Phys.* 4 (1971) 718–722. <https://doi.org/10.1088/0022-3727/4/5/312>.
37. Voznyi, V. Kosyak, A. Opanasyuk, N. Tirkusova, L. Grase, A. Medvids, G. Mezinskis, Structural and electrical properties of SnS₂ thin films, *Materials Chemistry and Physics*. 173 (2016) 52–61. <https://doi.org/10.1016/j.matchemphys.2016.01.036>.

УДК 537.623

Ткачук І.Г.

Екситонна фотопровідність гетероструктур на основі селену галію і селену індію

Буковинський державний медичний університет, Чернівці, Україна

tkachuk.ivan@bsmu.edu.ua

Анотація. У даній роботі представлені спектри фоточутливості різних типів гетеропереходів (ГП) на основі шаруватих кристалів $A^{III}B^{VI}$, виготовлених як з ван-дер-ваальсівським зв'язком пар на гетеромежі, так і з ковалентним, і обговорюються особливості їх екситонних смуг. Прикладами першого типу гетеропереходу послужили пари $n\text{-InSe-p-InSe}$, $p\text{-GaSe-n-InSe}$, $p\text{-GaSe-n-In}_4\text{Se}_3$, $n\text{-SnS}_2\text{-p-InSe}$. В якості гетеропереходу з ковалентним зв'язком виявилися інші системи: $\text{In}_2\text{O}_3\text{-InSe}$, $\text{In}_2\text{O}_3\text{-Ga}_2\text{O}_3\text{-GaSe}$, $\text{In}_2\text{O}_3\text{-Ga}_2\text{O}_3\text{-GaTe}$. Зазначені гетеропереходи, сформовані за участю власних оксидів різної хімічної природи. У випадку, де оксид володіє провідними властивостями він відігравав безпосередню активну роль у формуванні гетеропереходу. Водночас, формування гетеропереходу з допомогою високотемпературного нагріву підкладок на повітрі, невимушено приводило до неконтрольованого росту власних оксидів на $p\text{-GaSe}$ і $p\text{-GaTe}$, які проявили діелектричні властивості.

Ключові слова: гетероструктура, поглинання, фоточутливість.

У ГП міжфазна границя є перехідною областю від однієї кристалічної ґратки до іншої. Трансляційна симетрія атомів у цій зоні порушується і їх теплові коливання можуть відрізнитись від аналогічних об'ємних коливань. Зазвичай, енергія зв'язку екситонів у ШК менша в порівнянні із тепловою енергією kT при кімнатній температурі і, тому, для їх

спостереження в спектрах поглинання кристалів, необхідні низькі температури [1]. Водночас, спостереження екситонної fotocутливості в спектрах ГП при високих температурах дозволяє припускати, чи не має взаємозв'язку між ступенню неузгодженості в параметрах кристалічних ґраток пар, що утворюють ГП, і різною інтенсивністю екситонних піків. Оскільки поглинання світла в ГП відбувається на границі, де енергія фононних коливань може бути перерозподілена таким чином, що її сумарна величина залишається сталою, то слід очікувати змін у досліджуваних екситонних спектрах тим більших, чим більша ґраткова неузгодженість [2]. Для перевірки такої гіпотези було зроблено порівняльний аналіз ГП з різною ґратковою неузгодженістю.

Нижче представлені спектри fotocутливості різних типів ГП на основі шаруватих кристалів $A^{III}B^{VI}$, виготовлених як з ван-дер-ваальсівським зв'язком пар на гетеромежі, так і з ковалентним, і обговорюються особливості їх екситонних смуг. Прикладами першого типу ГП послужили пари $n\text{-InSe-p-InSe}$, $p\text{-GaSe-n-InSe}$, $p\text{-GaSe-n-In}_4\text{Se}_3$, $n\text{-SnS}_2\text{-p-InSe}$. В якості ГП з ковалентним зв'язком виявилися інші системи: $\text{In}_2\text{O}_3\text{-InSe}$, $\text{In}_2\text{O}_3\text{-Ga}_2\text{O}_3\text{-GaSe}$, $\text{In}_2\text{O}_3\text{-Ga}_2\text{O}_3\text{-GaTe}$. Зазначені ГП, сформовані за участю власних оксидів різної хімічної природи. В тому випадку, де оксид володіє провідними властивостями він відігравав безпосередню активну роль у формуванні ГП. Водночас, формування ГП з допомогою високотемпературного нагріву підкладок на повітрі, невимушено приводило до неконтрольованого росту власних оксидів на $p\text{-GaSe}$ і $p\text{-GaTe}$, які виявляли діелектричні властивості. Особливістю ГП з участю власних оксидів є зсув міжфазної границі від поверхні в глибину кристала. Аналогічно системі $\text{SiO}_2\text{-Si}$, цей зсув може приводити до зменшення густини поверхневих електронних станів і покращувати умови роботи ГП.

Спектри fotocутливості двох груп ГП представлені на рис. 1 (масштаб осі енергій на рис 1,а і 1,б однаковий). Як видно із представлених спектрів, на їх довгохвильовому краю спостерігається незначний пік різної інтенсивності в залежності від типу ГП. Його появу зв'язують з утворенням екситонів. Якщо порівняти довгохвильовий край спектрів поглинання кристалів InSe , GaTe , GaSe , то при кімнатній температурі аналогічні екситонні піки не спостерігаються.

Це пов'язано з тим, що енергія зв'язку екситонів в шаруватих матеріалах не перевищує теплову енергію kT при кімнатній температурі. Деякі екситонні параметри та параметри кристалічних ґраток напівпровідників представлені в табл.: a , b , c – періоди ґратки; R_o – постійна Рідберга; r_B – борівський радіус екситона. Як видно з табл. для всіх гетерогенних переходів $\delta_a \gg 1$ %. Проте особливості формування ГП на основі ШК дозволяють отримувати

їх високі фотоелектричні параметри, незважаючи на значну величину δ_a . Зв'язок між ступінню неузгодженості ґраток та інтенсивністю екситонної смуги в спектрах fotocутливості не простежується. На рис. 1, б - криві 1, 3 сильно відрізняються щодо інтенсивності екситонного піка, водночас величина δ_a для відповідних ГП практично є однаковою. Особливо подібне порівняння стосується ГП, спектри fotocутливості яких представлені кривими 1, 4 на рис. 1а. Для відповідних ГП неузгодженість δ_a відрізняється майже в 20 раз, а інтенсивність екситонних ліній практично залишається однаковою. Поява екситонних смуг fotocутливості в спектрах ГП на відміну від їх відсутності в спектрах поглинання при кімнатній температурі не може бути пояснена зміною енергетичного спектра фононних коливань на гетеро межі[3,4], тобто в областях, де поглинається світло. Водночас тип хімічного зв'язку на гетеромежі істотно не впливає на характер екситонних смуг. І в першій, і в другій групах ГП спостерігаються екситонні піки fotocутливості різної інтенсивності, які не можуть пов'язуватись із типом ГП або параметром δ_a .

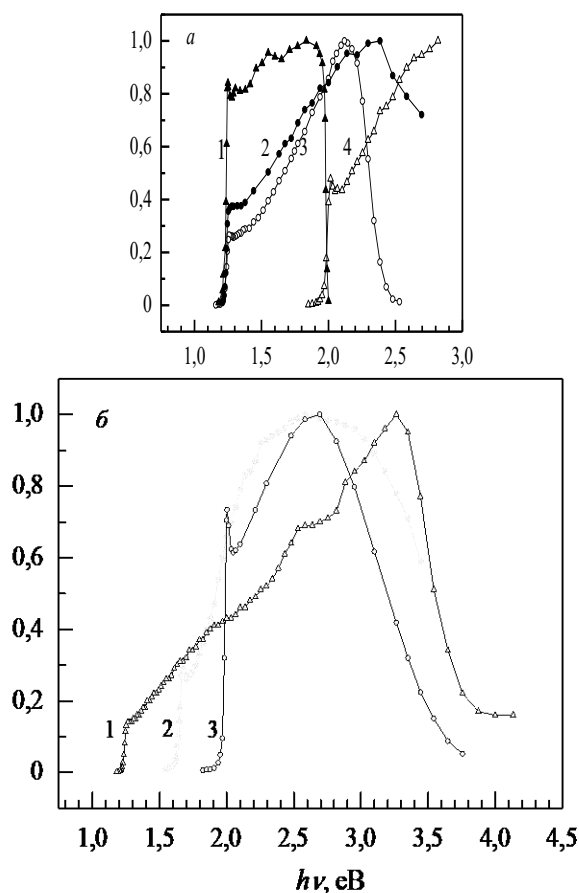

Рис.1 Спектри відносної квантової ефективності фотоструму різних ГП при кімнатній температурі.

а: 1- $GaSe-InSe$; 2- $n-InSe-p-InSe$; 3- SnS_2-InSe ; 4- In_4Se_3-GaSe .

б: 1- In_2O_3-InSe ; 2- $In_2O_3-Ga_2O_3-GaTe$; 3- $In_2O_3-Ga_2O_3-GaSe$.

Зазначимо, що наявність екситонних ліній в спектрах фоточутливості ГП при кімнатній температурі, дозволяє виявляти серіальну залежність екситонних смуг вже при азотній температурі[5,6]. Аналогічна залежність в спектрах поглинання кристалів спостерігалась лише при температурах рідкого гелію. Тому дослідження екситонної фоточутливості в ГП, перед аналогічними дослідженнями спектрів екситонного поглинання, має свої переваги.

Таблиця 1

Параметри кристалічних ґраток, екситонів в ШК
та неузгодженість постійних ґраток напівпровідникових пар ГП

Матеріал	γ -InSe	β -GaTe	ε -GaSe	SnS ₂	In ₄ Se ₃	In ₂ O ₃	Ga ₂ O ₃
<i>a</i> (Å)	4,002	17,404	3,755	3,648	15,296	10,11	10,00
<i>b</i> (Å)	-	4,077	-	-	12,308	-	-
<i>c</i> (Å)	24,946	10,456	15,95	5,899	4,0806	-	-
<i>R_o</i> (меВ)	14,5	18,9	20	-	-	-	-
<i>r_B</i> (Å)	50	31,1	41,5	-	-	-	-
Неузгодженість параметрів ґраток, δ_a (%)							
<i>n</i> -InSe- <i>p</i> -InSe	SnS ₂ -InSe	GaSe- InSe	In ₄ Se ₃ -GaSe	In ₂ O ₃ - InSe	Ga ₂ O ₃ - GaTe	Ga ₂ O ₃ -GaSe	
0	9,25	6,37	121,16	86,56	54,04	90,80	

Список використаних джерел

1. Abay B., Guder H.S., Yogurtcu Y.K Urbach – Martienssen’s tails in layered semiconductor GaSe // Sol. St. Com.-1999. – Vol. 112, №9.-P. 489-494.
2. Camassel J., Merle P., Mathieu H., Chevy A. Excitonic absorption edge of indium selenide // Phys. Rev. B: Solid State - 1978. – Vol. 17, №12.-P. 4718-4725.
3. Schwarz U., Hillebrecht H., Deiseroth H.J., Walther R. In₄Te₃ and In₄Se₃ : new determination of crystal structures, pressure-induced behaviors and a remark on the non existence of In₄Se₃ // Z. Kristallogr. -1995. – Vol. 210, №5.-P. 342-347.
4. Ikari T., Shigetomi S., Nashimoto K. Crystal structure and Raman spectra of InSe // Phys. St. sol. B. -1982. – Vol.111, №2.-P. 477-481.
5. Julien C.M., Balkanski M. Lithium reactivity with III-VI layered compounds // Mater. Sci. Engin. B. -2003. – Vol.100, №3.-P. 263-270.
6. Landolt-Bornstein. Numerical Data and Functional Relationships in Science and Technology. New Ser. Group III: Crystal and Solid State Physics. Vol. 17, sv.f / Ed. By O. Madelung .- Berlin e.a.: Springer, 1983. – 562p.